

ROZHLEDY TECHNICKÝCH ZBRANÍ

ROČNÍK I.

Redaktor: Podplukovník gšt. Karel Pražák.

ČÍSLO 2.

Podplukovník Ing. Dr. techn. Vladimír Hájek:

Taktické použití ženijního vojska.

Nynější plk. Baills pojednává o taktickém použití ženijního vojska jednak stručněji v studiích v *Revue militaire française* z roku 1925 a 1926: „Plk. Baills: Essai sur l'emploi tactique du génie (division et corps d'armée)“, jednak obšírněji v *Revue d'infanterie* 1929 „Plk. Baills: Emploi tactique du génie“.

V naší české vojenské literatuře nemáme téměř žádné ženijní literatury kromě pěkného díla gen. Míška o přechodech přes řeky. Ba dokonce není doposud vydán ani služební předpis o ženijní službě, jako je na př. francouzský *Reglement sur la manoeuvre et l'emploi du génie* z roku 1927. Tím více nás musí zajímat ženijní literatura cizí, z níž bychom čerpali poznatky pro nás. Obšírné kritické články plk. Baillse, čelného reprezentanta francouzské ženie, jsou zajímavé i proto, ježto ukazují, jak se těžce probíjí ženijní vojsko i v starých armádách, jako je na př. francouzská, jednak proto, aby udrželo svou příslušnost jako hlavní zbraň, jednak proto, aby taktika ženijního vojska nebyla opomíjena, naopak aby byla dostatečnou měrou pětována. Plk. Baills praví, že neznalost taktiky ženijního vojska nesmí být odbývána běžnou frází „ženijní rota se dává k dispozici“, což má ten následek, že nižší velitel jí použije obyčejně neúčelně, rozdrobí ji a dá opět dále „k dispozici“ svým podřízeným velitelům.

Jak plk. Baills uvádí, je nutno, aby se i ostatní zbraně seznámily se správnou ženijní doktrínou. Tohoto požadavku bude však možno dosáhnouti jen tehdy, bude-li se taktika ženijního vojska pěstovati na všech vojenských školách a studijních vojenských střediscích, a ne jen na jediné škole „Centre d'études du génie“, jež je zřízeno při ženijním učilišti ve Versailles.

Stěžuje si, že se důstojníkům jiných zbraní než ženistům, opouštějícím výcvikové středisko ženijní, neukazuje ani nynější skrovná ženijní výzbroj a že se nepoučují o tom, jakými bohatými technickými prostředky mají a musí být ženijní trupy vybaveny, aby splnily své úkoly. Mělo by se to provádět právě tak, jak správně je tomu na př. u pěchoty, dělostřelectva a j. zbraní, kde se důstojníkům ukazuje nejen všechn materiál, kterým je příslušná zbraň vyzbrojena, ale i materiál, který je v stadiu pokusů a studií.

Dále je nutné, aby již v míru byla dobře zpracována správná doktrína o používání ženijního vojska, neboť ani v nynějších vojenských revuích nezmizely omyly, které se prováděly na ženijním vojsku, zvláště na počátku světové války. Zejména je třeba včas za-

brániti, aby odstupem od světové války nedostatek válečných zkušeností nepřivedl taktiku ženijního vojska do neblahých koncepcí předválečných.

Ženijní vojsko ve Francii je jediná zbraň, která se od roku 1914 nevyvinula a jejíž materiální prostředky zůstaly téměř tytéž, jaké byly v roce 1914, jakkoli budoucí úkoly, jež na ženijní vojsko budou kladeny, jak na př. později v stati „Ničení“ uslyšíme, budou značně větší. Plk. Baills doufá, že ženijní materiál, který je t. č. v stadiu studií, způsobí, že se francouzská ženie pozvedne opět na úroveň ostatních zbraní.

Pročítáme-li vojenskou literaturu, pojednávající o bitvách ve světové válce, vidíme, že se probírají většinou jen následky, které měly taktické události na vliv operací. Překvapuje však, že se málo ví a pojednává o tom, jak úkoly technické, které nebyly předvídaný nebo byly špatně předvídaný taktickým velitelem, nebo byly jim špatně provedeny, měly mnohdy rozhodující vliv na vývoj operací.

Tento způsob posuzování válečných událostí s hlediska technického není běžný, ačkoliv je velmi důležitý.

Plk. Baills v svých studiích ze světové války ukazuje na příkladech, hlavně z deníků velitelů ženijních rot, jak často ženijních rot bylo nesprávně použito, a jak byly přesunovány neúčelně s místa na místo. Velmi často jich bylo použito k boji, místo, aby jim bylo uloženo technické poslání, aby na př. zničily most a p., což vše mělo často těžké následky na válečné operace.*) Shrnuji jeho stati v obou revuích uveřejněné v jednu studii, kterou souhrnně čtenářům níže uvádím.

I. Vliv technických událostí na vývoj válečných operací.

Bitva na Marně:

Plk. Baills uvádí pět příkladů z bitvy na Marně, kde bylo nesprávně použito ženijního vojska a jež jsou i důvodem pro tvrzení Němců, že mohli na Marně přerušiti boj, aniž byli znepokojováni.

První příklad:

Všeobecně se ví, že 30 km mezera, mezi 2. německou armádou a mezi armádou gen. von Klucka, která postupovala na Paříž a která umožnila vítězný postup 6. francouzské armády, vznikla s taktického hlediska tím, že 2. a 3. německá armáda narazily na tvrdošíjný odpor 5. francouzské armády, kdežto 1. německá armáda mohla postupovat rychleji. Byl tu však i závažný důvod technický, což se zná již méně, který záležel v tom, že 2. a 3. německá armáda narazila na opevněná místa jako Givet, Hirson, La Fère, Laon, Remeš, které postup těchto armád zpomalily. Tak na př. Givet pozdil postup 24. záložní divise 3. německé armády, která stihla s námahou Château-Porcien na Aisně 4. září, když již 3. armáda, zredukovaná na 2 a 1/2 sboru, překročovala Marnu. Pevnost la Fère, kterou Francouzové vyklidili, již jen pouhou svou přítomností způsobila, že se VII. a XI. záložní sbor 2. německé armády vychýlil ze

*) Podrobný výpis z takového deníku velitele ženijní roty, jehož rota putovala bez účelu od jednoho pěšího pluku k druhému, je v Revue d'infanterie z r. 1929.

svého pochodového směru, čímž oba sbory ztratily celý den. Podobně opevnění Remeše způsobilo, že 3. září 23. německá záložní divise 3. armády ztratila den proti nehájeným opevněním. Zkrátka, sama přítomnost starých opevnění způsobila pomalejší postup a hlavně to, že 23. a 24. záložní divise 3. armády zasáhly tak pozdě do boje.

Mimo tyto příčiny byl i jiný technický důvod, proč jednotky Kluckovy postupovaly rychleji, který je také málo znám. Je to ta okolnost, že se 2. září večer zmocnily předvoje IX. sboru 1. německé armády při pronásledování anglické armády mostu u Chateau-Thierry, které francouzské vojsko při ústupu včas nezničilo (příklad technické nepředvídatosti). Obsazení těchto mostů přimělo německého gen. von Quasta, velitele IX. sboru, k tomu, že postoupil k Marně, aby obchvátil levé křídlo 5. francouzské armády. Podal o tom zprávu 3. září gen. von Kluckovi a ten se rozhodl 4. září vrhnouti se se svou armádou na jihovýchod, aby obchvátil 5. francouzskou armádu, o níž mu bylo von Bülowem hlášeno, že ustupuje v nepořádku.

Druhý příklad:

Při průlomů na Marně se zmocnili 9. září ráno Angličané jako zázrakem neporušených mostů mezi La Ferté-sous-Jouarre (mimo) a Nogent-l'-Artand, ježto se německému veliteli, jemuž byla sice dána ženijní rota k dispozici, tato rota se však včas nedostavila (příklad technického úkolu předvídaného, ale nevykonaného). Byla to zase jedna z důležitých příčin, jak o tom píše v svých memoárech von Bülow, která způsobila ústup pravého německého křídla. Je to typický příklad, jak technické okolnosti působí na taktiku.

Třetí příklad:

Tento příklad, jakož i další, jsou ukázkou, jak chyby Francouzů v taktice ženijní nepříznivě působily na taktiku, a to většinou v prospěch Němců.

Při dalším průběhu za pronásledování po bitvě na Marně ukázal se zřejmě nedostatek znalostí, jak použítí správně ženijního vojska. Když 4. francouzský sbor I. armády dorazil při pronásledování 11. září večer na 8 km k Aisně, shledal, že nemá s sebou mostovou soupravu, jež uvázla někde na Marně (nedostatek předvídatosti). Musil proto žádati o tuto soupravu u 6. armády, takže se teprv 13. září ráno počala stavba mostu a k přechodu došlo týž den až v 8 hod. večer.

Mnohem vážnější však bylo to, že 7. a 8. divise, dostihnuvše čely svých předvojů 12. září odpoled. Aisny, neměly svých ženijních rot a obě nemohly Aisnu překročit. Jen něco málo lehkých jednotek se převezlo na loďkách. Příčina byla v tom, že obou ženijních rot bylo nesprávně v předchozích bojích použito jako pěchoty, ztratily mnoho mužstva a zůstaly z nich jen nepatrné zbytky.

Naproti tomu 7. francouzský sbor měl při postupu zařaděny své ženijní rot v předvojích a jedné z těchto ženijních rot se podařilo zmocnit se mostu Vic-sur-Aisne, který byl nedostatečně Němci zničen (technický úkol nedostatečně provedený). Po opravě mostu přešla po tomto mostě většina 7. francouzského sboru již 12. září

večer, zatím co 4. francouzský sbor, jak jsme řekli, zůstal z technických příčin pozadu a nemohl ihned navázat na akci 7. francouzského sboru.

Čtvrtý příklad:

Je to opět příklad, kdy technický úkol byl předvídan, ale špatně proveden. 9. francouzský sbor byl poslán do bitvy na Marně bez své mostové soupravy, kterou zanechal v Lotrinsku. Dorazil 11. září ráno svými předvoji k Marně a nemohl ji překročiti až 12. září v 9 hod. ráno po mostě, ježto byl k němu tak špatný přístup, že to značně zpomalovalo přechod vojska.

Pátý příklad:

11. francouzský sbor dostihl Marny 11. září večer. Jedna divise se zmocnila neporušeného mostu v Châlons, který Němci sice připravili k odstřelu, ale nezničili (příklad technického úkolu připraveného, ale špatně provedeného). Místo aby francouzský sbor zasadil své mostové soupravy a provedl rychle přechod na několika místech, shlukly se všechny tři francouzské divise na tento most, což zpomalovalo přechod sboru, takže Němci měli dosti času, aby nerušeně ustoupili.

Vliv technických okolností na ofensivní boj
v létech 1914—1918.

Za různých ofensiv ze světové války na francouzském bojišti se často ukázalo, jaký značný a rozhodující vliv měly na válečné operace technické úkoly, špatně provedené nebo předem nepředvídané.

Tak na př. gen. Falkenhayn v svém díle o vrchním velitelství německých armád říká o francouzských protiútocích, že byly odrazeny s těžkými ztrátami pro Francouze, a uvádí, že situace by byla pro Němce daleko horší, kdyby byli Francouzové před svými útoky spravili silnice, aby mohlo francouzské dělostřelectvo vpřed i aby bylo umožněno správné zásobování potravinami a municí (na př. francouzský útok 6. března 1916).

Obdobně i Ludendorff v svých memoárech uvádí, jak i Němcům technické nedostatky vadily v postupu více než nepřátelský odpor.

Tak na př. 25. března 1918 byla 2. německá armáda čerstvější nežli 17. německá armáda, která utrpěla značné ztráty 21. a 22. března. Nemohla však rychle vpřed, poněvadž její postup brzdil terén, rozrytý granátovými jamami. Přechod přes Sommu zpožďoval její levé křídlo více než nepřátelský odpor. Oprava cest a železnic, jakkoli byly již dříve provedeny dalekosáhlé přípravy, stály mnoho času. Týž autor píše, že v bitvě u Lys v roce 1918 granátové jámy značně zpomalily postup děl a munice.

Jiné příklady ukazující, jak je taktika těsně spojena s technickými úkoly, je na př. „svatá silnice verdunská“, na níž závisel osud Verdunu, dále důkladně provedené destrukce německé v roce 1917 a anglické a německé destrukce v roce 1918, jež brzdily vesměs důkladně postup protivníkův. Tak na př. gen. Hénaff uvádí, že kdyby Němci při svém ústupu v roce 1918 pokračovali v ničení prostoru ještě na dalších 40—50 km, bylo by to mělo za následek úplné zastavení vítězné ofensivy spojenecké až do jara 1919.

II. Použití ženijního vojska v moderní bitvě.

Při ofenzivě je útočník nucen prováděti v dobytém území, které je rozbito jak nepřátelským, tak i vlastním dělostřelectvem a nepřátelskými ženisty, hlavně komunikační práce. Při zastavení nepřátelského útoku nebo při ústupu provádí nepřítel obranné práce všech druhů. Snaží se opevnit se v terénu a připravit útočnickovi co nejvíce překážek. Práce na komunikacích jsou zde menší. U obránce i útočníka bude mimo to vždy důležitá práce vynaložená na spojení.

Nastane tedy po taktické bitvě bitva technická, kterou třeba rovněž vyhrát, aby byl úspěch co nejúplnější. Aby však tato technická část bitvy byla vyhrána, třeba dříve svěřiti jednotné vedení ženijnímu veliteli, který podle směrnic taktického velitele provede samostatně veškeré přípravy.

Francouzské organisace hlavního štábu velkých jednotek dovoluje určit technického ředitele bitvy. U každého sledu (échelon) je dnes ženijní důstojník generálního štábu, kterému může býti tato funkce svěřena, a který je generálním technickým výkonným orgánem.

A) Použití ženijního vojska v ofensivním boji.

1. Ženijní průzkumné hlídky:

Vydává-li se vyšší jednotka na pochod, dostane rozvrh cesty. Tyto rozvrhy obsahují komunikace roztríděné podle nosnosti, třeba je však vždy před zahájením pochodu přezkoušet, neboť různé nehody na mostech, na opěrných zdích, opotřebení a únava materiálu železných mostů, povodně a j. okolnosti mohou předem zjištěné poměry značně změnit. Mimo to třeba počítat s poškozením, které může způsobit nepřítel na ústupu, zejména ženijními jednotkami převáženými na autech.

Proto je třeba dát průzkumným skupinám ženijní jednotky na automobilech. K tomu postačí ženijní skupina, složená z několika důstojníků, z několika poddůstojníků a z několika málo vybraných mužů na lehkém nákladním autu na kolech anebo na pásech. Tato průzkumná hlídka jede před předvojem.

2. Ženijní jednotky předvoje:

Předvoje se nyní opatřují dostatečně dělostřelectvem a tu je třeba zařídit, aby dělostřelectvo nebylo zastaveno překážkami a nerušeně mohlo postupovati s předvojem. Nutno počítati s tím, že se nepřátelské dělostřelectvo bude snažit se zastřílet na silniční objekt a že jej může zničit nebo poškodit. Proto musí býti ženijní jednotka předvoje s to provést i větší práci komunikační i opatřit si materiál a jeho dopravu. Aby se tohoto úkolu dosáhlo, musí touto ženijní jednotkou předvoje vyšší jednotky v každém pochodovém proudu být ženijní rota, nejméně půlrota. Někdy se může stát, že i obě divisi ženijní roty zařadí divise do svého předvoje.

Síla ženijního vojska předvoje závisí na překážkách, které předvídáme podle mapy a předběžných zpráv. Stane se často, že obě ženijní roty divise budou zařaděny do předvoje. Zbytečné by však

bylo zařadit ženijní vojsko do předvoje tehdy, kdyby se postup dál v prostoru, kde není třeba se obávat zvláštních překážek; tu dáváme ženijní vojsko v čelo valného voje. V zemích, kde je málo komunikací, na př. v koloniích, umisťuje se ženijní vojsko tam, kde se stavějí mosty a silnice určené na zásobování.

Za přibližovacího pochodu může ženista, který méně zkouší než pěšák, protože nebojuje, účelně za noci pomáhat pěšákům tím, že pro ně pracuje. Aby předvojové ženijní jednotky měly občas klid, bylo by výhodné, kdyby byly složeny z čet sapérských a z čet pionýrských a mohly se tak v práci střídati. Za pochodu jde před předvojovými ženijními jednotkami pěchota, aby je kryla. Dělostřelectvo postupuje teprve za ženijní jednotkou.

Velitelem předvojové ženijní roty je velitel ženijního praporu divise, který pochoduje společně s velitelem předvoje.

Narazí-li předvoj na souvislou linii odporu, je úkolem ženijních rot, aby zahájily ihned úpravu terénu na několika opěrných bodech, které by usnadnily pozdější útok.

V tomto případě vejdou všechny části ženijní jednotky, které pracují v oblasti vyšší jednotky, v taktické spojení, aby mohly v čas naléhavé potřeby zasáhnout do boje. Pro event. upotřebení ženijních jednotek k přímému boji je třeba vždy uvážit, že francouzští ženisté jsou vyzbrojeni jen karabinou, a to hlavně proto, aby se při práci mohli bránit, když nemají ochrany pěchoty, a tehdy, když by na ně byl podniknut útok. Počet nábojů ženisty se omezuje na tolik, kolik nese při sobě, a nelze tedy ani z tohoto důvodu s ženistou počítati v boji tak jako s pěšákem. Je třeba litovati toho, že již dříve francouzské ženijní roty nebyly vyzbrojeny kulomety, ať již lehkými nebo těžkými, jak je mají dělostřelecké baterie, aby se chránily před překvapením a před útokem pěchoty.*)

Ženijní jednotky předvoje mají při přibližovacím pochodu ještě další obranný úkol, na který se rádo zapomíná. I při nejlepším ofensivním duchu je třeba, aby si velitel předvojového ženijního vojska bedlivě všímal, kde a který terén by se při neúspěchu hodil k obraně tak, aby při event. neúspěchu mohl dát ihned dispošice, kde se mají započít práce s úpravou terénu.

Příklad špatného použití ženijní roty v předvoji:

Velitel ženijní roty 4/1 7. francouzské divise zúčastnil se bojů na Ethe za těchto okolností:

21. srpna 1914 večer posunula 7. francouzská divise 4. sboru své předvoje na 1500 m jižně od Ethe. Všechny zprávy vyšších velitelů zdály se potvrzovati, že nepřítel je ještě daleko, a na opačné tvrzení obyvatelů nebylo hleděno. Terén sám neskýtal žádných překážek a přes potok Ton byly k dispozici mosty. Ženijní rota byla přes to vřaděna do předvoje, a jakmile přešla Ton, octla se spolu s pěchotou v boji, v němž utrpěla značné ztráty. To mělo nepříznivý vliv na pronásledování Němců v bitvě na Marně 4. francouzským sborem, jak jsme viděli na příkladě 3. na str. 31.

Správně měla býti ženijní rota umístěna až v čele valného voje.

*) K tomuto vyzbrojení později došlo.

3. Použití ženijního vojska za bitvy:

Je-li zjednán dotyk a narazí-li se na souvislý nepřátelský odpor na celé frontě, započíná zahajovací boj. Boj se vyvíjí tím, že vlastní vojsko průskoky získává vždy část terénu a že nepřítel podniká protiútoky.

Zdálo by se proto vhodným, že ženisté doprovázeli pěchotu, aby mohli opevňovat ihned terén, kterého se pěchota zmocní. Tento názor a řešení, jež se skutečně často ve válce provádělo, jsou nesporně z těchto důvodů: Za palby a pozorování nepřítele je možná jediná práce, a to individuální kopání děr střelci. Pracovati stoje, v dešti střel, je nemožné. Proto by ani ženista nevykonal o nic více nežli pěšák a mimo to jeho podpora v palbě, poněvadž je vyzbrojen karabinou, nebyla by valná. Ztráty na ženistech v tomto případě by byly opravdu zbytečné a těžce nahraditelné.

Zárok ženistů je na místě teprve až večer, a to na posledních dobytých objektech, kde třeba zříditi opěrné body. Mohou proto být ženisté až v čele záloh a mají nésti s sebou podle potřeby něco materiálu na zřizování překážek. Tato činnost bude velmi často možná, neboť nelze vždy očekávat, že všech ženistů bude potřeba k úpravě komunikací, zejména děje-li se přibližovací pohyb v terénu, kde na silnicích není velkých překážek vzniklých ničením.

Při ofenzivě se používá ženijních jednotek zejména k pracím na komunikacích, hlavně pak aby dělostřelectvo pro přímou podporu mohlo kupředu. Proto je třeba, aby ženijní vojsko a dělostřelectvo bylo ustavičně v úzkém styku. Hlavně má vlastní dělostřelectvo označit ženijním jednotkám svá zamýšlená přemístění a dále místa, na něž chce soustřediti palbu, zejména tu palbu, kterou poškozují silnice, cesty, železnice a mosty.

1. Příklad: Spolupráce ženijního vojska s dělostřelectvem:

Jako příklad lze uvést bitvu v Champagne v říjnu 1918.

28. francouzská divise měla překročit 154. divisi, jež útočila v 1. linii, a měla pokračovat v útoku k Notre-Dame-des-Champs, na východ od Saint Souplet. Před Notre-Dame-des-Champs byla malá říčka, přes kterou bylo třeba počítati s přípravami k přechodu. Mimo to mělo dělostřelectvo pro přímou podporu překročení zničené prostory, přes které vedlo jen několik polních cest, jež nebyly ani v mapě zakresleny. Kromě toho bylo v terénu několik srázných břehů, několik metrů vysokých.

Velitel divise rozdělil proto své ženijní roty takto: Jedna ženijní rota dostala úkol postupovat hned za útočnou vlnou a připravit přechod přes říčku jižně od Notre-Dame-des-Champs pod ochranou pěchoty, jakmile pěchota dosáhne tohoto místa. Druhá ženijní rota měla dodatí skupiny pracovníků, aby připravily cesty k přemístění dělostřelectva i aby tyto cesty také udržovaly.

Útok se nezdařil a 1. ženijní rota neměla příležitost, aby zahájila činnost, kdežto 2. ženijní rota svůj úkol splnila dokonale.

2. Příklad: Operace 126. pěší divise od 9. října do 18. října 1918.

V těchto operacích se jasně ukázalo, že ženijní vojsko ve většině případů nemůže provádět obranné práce za boje a že teprve, když nastane noc a klid, mohou ženisté účelně přikročit k pracím. Je však zřejmé, že nemohou dokázat v noci žádnou pracovní výkonnost, bylo-li jich ve dne použito v boji jako pěchoty. Vždyť jsou ženisté jen lidé, nikoli nadlidé, a nelze tedy od nich žádati, aby plnili úkoly jak pěchoty, tak úkoly vlastní. Proto má být postup ženistů zařízen tak, aby dorazili na pracovní místo až k večeru.

Tyto zkušenosti se ukázaly na několika odražených útocích Francouzů na jednoduchý německý zákop, chráněný drátěnou překážkou, kterou Němci za boje rozšířili na 12 až 15 m šířky. Četa ženistů za těchto útoků byla přidělena k pěším praporům 2. linie s tím úkolem, aby opevnila prostor, kterého tyto prapory dobudou. Útoky započaly 11. října a byly třikrát odraženy. Teprve 15. října se podařilo ženistům učinit minami průchod v drátěných překážkách. Ježto musili bojovat jako pěchota, nic neopevnili, neboli byli nasazeni bez účelu.

A podobných případů bylo více, že čtyři ženijní šly bez účelu ihned za útočícími prapory pěchoty a s nimi byly odraženy se ztrátami, aniž splnily svůj hlavní úkol, t. j. opevniti dobytý terén.

3. Bitva u d'Étreux. Přejed přes kanál Sambre na Oise 411. francouzským pěším plukem.

19. října 1918 dosáhla 1. armáda kanálu Sambre na Oise. Přejed byl určen na listopad. 15. armádní sbor, složený z 66., 46. a 123. divise, měl připravit přejed přes kanál. V úseku 123. divise stály 2 pěší pluky, a to 411. pěší pluk nalevo před Étreux a 6. pěší pluk napravo před Venerolles.

Hned po svém příchodu konala pěchota a ženijní vojsko 123. divise obhlídka, aby zjistila poměry a nejvhodnější místa pro vržení útokových lávek. V kanálu bylo málo vody, jen 0·80 m, ale útokové lávky byly nezbytné. Lodní komory byly neporušeny, široké 5—6 m. kanál byl široký 18 m. Při tak malé šířce překážky bylo jasné, že nepřítel ji dobře střeží a že přejed je možný jen tehdy, budou-li útokové lávky vrženy okamžitě. Proto bylo v útočném plánu 411. pěšího pluku obsaženo, aby útokové lávky byly vrženy 5 minut po započeti útoku. To také bylo provedeno a tak přejed se plně zdařil.

4. Činnosti ženijního vojska při násilných přechodech přes řeku.

Jiný důležitý úkol ženijního vojska je při násilných přechodech přes řeku. Tuto činnost ženijního vojska netřeba tu však zvlášť probírat, protože je dostatečně známa. Plk. Baills uvádí v svých státech o násilných přechodech četné příklady, jež zde pomímám.

5. Činnost ženijního vojska při zastávkách boje.

Jestliže se náš útok zastaví, starají se ženijní jednotky hlavně o udržování komunikací. Mimo to jich může být použito k tomu, aby organisovaly určité opěrné body, jichž držení považuje velitel za důležité, aby se mohl vzchopiti k nové ofenzivě. To však patří již k činnosti ženijního vojska za obrany. O ní pojednám dále.

B) Činnost ženijního vojska za obrany.

Řekli jsme již dříve, že obezřelý velitel při postupu vždy nařídí, aby si velitelé předvoje, zejména ženijní velitelé, všímali cestou terénu, kde by se jednotka při možném ústupu mohla výhodně zachytit. Bude tedy výhodné, aby taktický velitel shrnul veškeré ženijní vojsko divise a nechal je pracovati na zadní posici pod velením velitele divisiního ženijního vojska. Velmi často pak toto ženijní vojsko obsadí tyto posice, aby chránilo ustupující pěchotu, aby se mohla pod touto ochranou opět vzhopit a připravit k novému boji. Tento úkol může francouzská ženina splnit tím spíše, že ženijní roty jsou nyní vyzbrojeny lehkými i těžkými kulometry. Sluší ovšem uvést, že přímou příčinou tohoto vyzbrojení ženijních rot bylo to, aby se ženijní vojsko za práce mohlo samo chránit proti letadlům, a ne snad proto, aby chránilo posice, jak shora naznačeno.

Toto velmi případné použití ženijních rot k obraně posice, na které ženisté pracovali a kterou chránili, aby pěchota mohla ustoupiti, událo se v bitvě u Remeše v době od 30. května do 10. června 1918 u 28. francouzské divise. Ženijní roty ve dnech 6. a 7. června chránily posice proti útokům Němců, a část jich pracovala v noci o své přidělené pravidelné práci.

Děje-li se obranný boj v terénu již částečně upraveném, je správné umístit ženijní vojsko u divisiní zálohy, aby jím, jako celkem, mohl velitel divise v čas potřeby disponovati. Naprosto nesprávné by bylo rozdrobit ženijní vojsko mezi jednotlivé velitele pěchoty. Je třeba vždy si být vědom toho, že ženista je jen ozbrojený pracovník, který značí velký výkon, když pracuje nářadím, ale poskytuje slabou a dočasnou palebnou podporu, vládne-li zbraní. Boj ženistů přestává zpravidla jen na zadržení nepřítele palbou a nikoli na manévrování.

Francouzská instrukce „L'instruction sur l'emploi tactique des grandes unités“ určuje použití ženijního vojska za obrany takto:

Ženijní vojsko za obrany zřizuje nebo zajišťuje komunikace v bitevním poli, připravuje ničení, určené k brzdění postupu nepřítele a může spolu pracovati o úpravě posic určitými speciálními pracemi. Na stálé frontě provádí podkopový boj.

Toto znění francouzského polního řádu způsobilo mezi mnohými ženisty nesprávné mínění o taktickém vzdělání ženijního důstojníka. Vykládali si je tak, že úprava terénu je věc čistě taktická a věcí taktického velitele, t. j. názorně říkajíc, že velitel pěší jednotky je projektant a ženista že vystupuje jen jako podnikatel, neboli, že velitel pěchoty vytyčuje posici a má dáti ženistovi náskok posice. Tento výklad však nelze připustit, poněvadž taktický velitel nebude mít k tomu ani vhodných osob, ani prostředků. Z tohoto výkladu vznikl tábor extrémistů, kteří tvrdili, navazující na to, že ženijní důstojník, protože má jen dodávati pracovníky a pracovati, nepotřebuje žádného taktického vzdělání v úpravě terénu, jež by se mělo přenechat výhradně důstojníkům pěchoty. Tento názor třeba však rozhodně popírat.

Proti tomuto názoru třeba uvážit, že velitel pěší jednotky za boje obyčejně musí přestat na tom, že ukáže ženijnímu veliteli obrannou linii na mapě a že jen někdy zbude mu čas k zběžné obhlídce v terénu, při níž určí nejvýš jen některé pozorovatelné a části terénu, jež s obranného hlediska třeba zvlášť držeti. Ztěžka lze však pro nedostatek času na něm žádati, aby určil plán palby. Tento úkol zůstává zpravidla na jeho podřízených velitelích.

Velitel ženijního vojska vyšší jednotky proto podnikne sám obhlídku terénu se svými důstojníky, s vynikajícími důstojníky pěchoty a divisního dělostřelectva, s veliteli taktických jednotek, zvláště kulometných rot, aby se informoval o plánu palby automatických zbraní, jich ochraně a umístění stanovišť velitelských. Jsa takto důkladně poučen, přikročuje k vytyčení posice (rovnoběžek a příček).

Obyčejně, jde-li o úpravu terénu v dotyku s nepřítelem, je poloha posice dána již rozmístěním předvojových jednotek, takže úloha ženisty záleží v tom, aby vytyčil celkovou trasu, která by spojovala a zahrnovala v sobě již bojující jednotky.

Naproti tomu se stává, jak tomu bylo na př. za německých ofensív v r. 1918, že taktický velitel, máje plno starostí o vlastní bitvu, přestane na tom, že odevzdá ženijnímu veliteli jen mapu, na níž modrou nebo červenou tužkou naznačí průběh obranné linie, a na ženijním důstojníku pak plně leží vytyčení a vybudování posice. V tom případě jedná ženijní velitel jako delegovaný zástupce velitele.

Proto je velmi důležité, aby ženijní důstojník byl velmi dobře obeznámen s taktickým určením obranných posic v terénu, s uspořádáním plánů palby a hlavně, aby tyto úkoly, hlavně plány palby, studoval a aplikoval přímo v terénu. Různé terénní překážky, jako hřbety, umělé překážky, jako zídky, ploty, křoví a j., velice často změni schematické kreslení plánů palby, které se zhusta provádějí jen na mapě. Plk. Baills si stěžuje, že toto školení ženijního důstojníka přestává, jakmile opustí trupu a je zařaděn k ženijním stavebním ředitelstvím (t. zv. chefferereis), kde ročně koná nejvýš několik cvičení na mapě v úpravě terénu a v navrhování plánu palby.

Příklad.

V r. 1918 na konci německé ofensivy na Chemin des Dames byla 28. francouzská divise, která odpočívala v Champagni, úsilnými pochody přemístěna na západ od pohoří remešského, aby zahradila německý postup na Remeš v kraji Chamouzy—Bligny, což se jí podařilo.

Přes to prozíravý velitel armádního sboru ještě nařídil, aby byla vzadu zřízena obranná posice, jejíž trasa v oblasti divise vedla po západním okraji pohoří remešského až k Pourcy. Vybudování této posice bylo svěřeno veliteli divisního ženijního vojska, který měl jednu ženijní rotu a prapor teritoriálního vojska.

Ten žádal, aby mu byl přidělen důstojník generálního štábu, který by určil plán palby, nedostal ho však, protože bitevní činnost nemohla postrádati v štábu divise tohoto důstojníka. Proto onen ženijní velitel musil zaříditi detailní určení a vytyčení posice sám.

Tohoto úkolu se zhostil velmi dobře, neboť na této posici, kterou později dokončila divise italská, jež vystřídala 28. divisi, byl zastaven německý útok 15/7 1918 a odtud byla zahájena vítězná protiofensivní spojenců.

Podobných případů bylo ve světové válce daleko víc.

Použití ženijního vojska na ustálené frontě.

Jakmile se fronta ustálí, přemění se úseky v obrovské všeobecné pracoviště a upotřebené prostředky jdou do velikého množství tun.

Nejprve se stará ženijní velitel o komunikace, které mu musí umožňovati rychlou dopravu materiálu na pracoviště; dobré komunikace dovolují větší náklady vozidel, čímž se zmenší počet vozidel a jízdy a šetří se tak koňský, vozový i strojový materiál.

Pak přistupují práce zemní, vyžadující zvláštních znalostí, jako je na př. znalost odvodňování, dále vytyčování a zapouštění rovnoběžek a příček. Velkou část této práce mohou vykonávat libovolní pracovníci a pracuje se ve dne v noci. Tyto práce se konají v celku, a to tak, aby celková dispozice byla zamaskována tím, že se pracuje současně na celé síti zákopů. Postačí zahloubení na 0-50 m.

K tomu přistupují práce o úkrytech, jež možno prováděti seriově industrialisací práce.

Při všech těchto pracích je třeba jednotného velitele, který již z minulých dob je zvyklý vládnouti a řídití velké práce.

Mimo tyto práce připravují ženisté zároveň síť destrukcí, aby je jimi zpomalil postup nepřítel, kdyby se mu podařilo vniknout do obranné posice.

Konečně na ustálené frontě mohou být ženisté povoláni k vedení podkopového boje. Tu třeba říci, že se za světové války mnohdy používalo podkopového boje zcela zhytečně. Podkopový boj je vždy na místě v boji proti stálým opevněním, ale používat ho proti polním opevněním je velký omyl. Lze říci, že by veliké prostředky, práce a čas, vynaložené ve světové válce na vedení podkopového boje, byly daly mnohem větší užitek, kdyby byly bývaly obráceny v granáty. Dřívější časté vedení podkopového boje způsobovala ta okolnost, že obranné úseky nebyly obsazovány do hloubky a že trupy byly často vtěsnány skoro všechny do 1. linie na malou vzdálenost od nepřítel, což vzbuzovalo stále obavu, že nepřítel ji podminuje. To vedlo tedy k tomu, že ženisté prováděli naslouchací chodby, a tak se pomalu vyvíjela podkopová válka. Při dnešním systému členění obrany do hloubky tohoto nebezpečí ubývá a tím i podkopový boj má menší možnost upotřebení.

C) Činnost ženijního vojska za ústupu.

Za náhlého a předem nepřipraveného ústupu, jak tomu bylo na př. za protiofensiv u Němců na Marne v roce 1914 a v roce 1918 a u Francouzů v roce 1914 v Lotrinsku a u Charleroi, je třeba získati čas, aby mohly doraziti posily a aby tyto posily zřídily vzadu částečnou úpravu terénu, kde by se umístily, aby se ustupující jednotky za nimi, pod jejich ochranou, znovu mohly uspořádati k boji.

Za tohoto úkolu dělíme ženijní divisní vojsko ve 2 skupiny, a to na skupinu pro zadní voj, která ničí, co může, a na předvojovou skupinu, která připravuje ničení a zřizuje přechody přes přirozené překážky, při čemž připraví i ničení těchto přemostění. Obě skupiny se postupně přesahují, tak, aby každá z nich zajistila ničení, které připravila. Proto bude třeba tyto jednotky automobilisovat, zejména pak ty jednotky, které mají zaříditi roznět minových opatření.

Úprava terénu vzadu pro posily je již úkolem ženijních rot armádních sborů a vyšších záložních jednotek.

Ničení.

Je jisté, že ničení v příštích válkách nabude zvlášť velikého rozsahu. Budou to zejména zpoždovací miny, jež na př. budou uvedeny v činnost stálými otřesy transportů. K ničení přibude dále účinek otravných plynů, tím, že se k výbušinám přidá jistá dávka yperitu nebo jiné otravné látky. Rovněž hrozí používání nádržek na autech, obsahujících yperit pod tlakem, jimž budou potřísněny určité úseky silnic, aby na určitý čas byl omezen veškerý pohyb po komunikacích. Je možné, že budou objeveny i plyny, které budou ničit i činnost motorů, na př. korosí. Též je možné, že se podaří roznět na dálku. Činnosti ženijní se po této stránce otvírá široké pole působnosti.

Při ničení třeba však uvážiti i to, že hlavně ničení průmyslová, provedená jen za tím účelem, aby bylo zničeno bohatství země, způsobuje, že i vítěz, nedostane-li se mu za ně dostatečné náhrady, je vlastně poškozen. Tak na př. se stalo Francouzům, jimž Němci zpusťovali území a průmyslové podniky a jimž válečné náhrady ani zdaleka nenahradily škody, které jim byly zpustošením způsobeny.

Kapitán Jiří Souhrada:

Zastření pozorovatelů.

Dobré pozorování je zásadní podmínkou zdatu každé bojové akce. Proto je třeba pozorovatelny zvlášť dobře maskovati, aby nebyly poznány a v rozhodném okamžiku nebyly vyřaděny z boje.

Pozorovatelny mají poskytovat dobrý rozhled hlavně do daného úseku a umožniti dobré spojení. Umístěny musí být nenapadně. Proto budujeme pozorovatelny na místech vzdálených od významných míst v terénu a vyhýbáme se křižovatkám cest, krátkým srazům, triangulačním bodům, okrajům lesů a p. Volba místa vhodné pozorovatelny není tak snadná. Je značně ztížena v otevřeném terénu a naráží na velké obtíže v rovině.

S počátku bývá obyčejně pozorovatelnou nějaký přirozený skryt, střelecká jáma nebo část střeleckého zákopu. Je-li několik dní času, vybuduje se pozorovací stanoviště lépe a připojí se k němu úkryt chránící proti střepinám. Na obr. 1 a 2 je viděti takovou pozorovatelnou v přední stěně střeleckého zákopu s podzemním úkry-